AZ ÚJ MITOLÓGIA KÉZIKÖNYVEI

Nyolc könyv kapcsán

Arthur király históriája. Geoffrey of Monmouth Britannia királyainak története című krónikájából (Máriabesnyő–Gödöllő, 2011, Attraktor)

Bárány Attila: Britek, angolszászok, vikingek. Észak-nyugat Európa a korai középkor századaiban (Máriabesnyő–Gödöllő, 2008, Attraktor)

Bárány Attila: *A normann hódítástól a Magna Cartáig. Anglia a Normannok és Plantagenetek korában, 1066–1216* (Máriabesnyő–Gödöllő, 2011, Attraktor)

Kiss Sándor: *Az Arthur király mondakör* (Máriabesnyő–Gödöllő, 2012, Attraktor)

Kiss Sándor: *Elfeledett évszázadok. Az angolszász Anglia története* (Máriabesnyő–Gödöllő, 2010, Attraktor)

Oroszlánszívű Richard keresztes hadjárata. A Zarándokok útja és Richard király tettei című krónikából (Máriabesnyő–Gödöllő, 2012, Attraktor)

Robin Hood krónikák 1. Robyn Hode kis gesztája (Máriabesnyő–Gödöllő, 2013, Attraktor)

Robin Hood krónikák 2. A korai balladák és színművek (Máriabesnyő–Gödöllő, 2013, Attraktor)

Úgy tűnik, a magyarság ezerévente lecseréli mitológiáját. A honfoglalást követően alig egy évszázaddal már elkezdődött, és – amennyire rekonstruálni tudjuk – néhány évtized, talán egy évszázad alatt jószerivel be is fejeződött a nomád pásztornép mitológiájának felcserélése a keresztény mitológiával. Persze az utóvédharc sokáig tartott: bizonyosan sokan őrizték az ősök érzés- és gondolatvilágának örökét, továbbá, amit tudtak, „megmentették", beépítették a keresztény mitológiába (szorgos késői folkloristák legnagyobb gyönyörűségére). Azután sok-sok évszázaddal később rájöttek, valami hiányzik, s megkísérelték mesterségesen előállítani: művészek, költők (elég csak Vörösmartyt és Arany Jánost említeni a sok közül), de tudósok is (ld. Ipolyi, Kandra stb.). Ám, ami megsemmisült, azt legfeljebb jól-rosszul rekonstruálni lehet, élővé-szervessé tenni soha – a darabokra tört és restaurált Zsolnay-váza soha nem az, ami az eredeti volt.

És a szép új európai világ keretében eljött a második ezredforduló. A magyar nép maradéka pedig szorgosan, önként és dalolva feladja azt a kicsikét is, ami mitológiájából megmaradt: feladja ünnepeit, feladja történelmét, feladja szokásait, nyelvét, énekeit, zenéjét, viseletét – egyszóval mindent, ami csak szegényes örökségéből még fennmaradt. Helyette új ünnepek jönnek: *Halloween, Valentine's Day* és ilyesmik – az „új történelem" maga egy hosszú, sok-kötetes munka tárgya lehetne –, s hogy ne szaporítsuk feleslegesen a szót, hallgasson bele bárki a Magyar Rádió 1930-as évekbeli bemondóinak beszédébe és a mai MR bármely szabadon választott műsorába – tartalmilag és formailag is két nyelv, két kultúra.

De persze valami azért kell, hogy legyen – ezt már a Csontbrigádnál is tudták! –, mert különben *horror vacui* van, az meg nem jó: úgyhogy itt a levetett angolszász. Testünkön az angol turkálókban zsákmányolt legújabb trendi kis göncök, lelkünkben az angolszász szellemi/képi/zenei stb. turikban olcsón megszerzett kacatok. Amerikai filmek, gyerekek szülinapja a Mekiben, amerikai dalok mindenhol a magyar éterben, stb. stb. a végtelenségig.

Mai tizenéveseink otthonosabbak az angolszász mitológiában, mint a magyarban: a betyár már nem Rózsa Sándor vagy Sobri Jóska, hanem Robin Hood. A mitikus őskirály nem Attila, vagy Álmos, vagy Árpád, hanem Arthur, aki kirántja a kőből a kardot. A keresztes király nem András, hanem Richárd, táltosok helyett druidák varázsolnak, Pilis vagy Fehérvár helyett Stonehenge a rejtélyes központ. És az általános iskolákban azon töprengenek, hogyan vezessék be kötelezőként *Harry Potter*t, hátha elolvassák a nebulók, ha a *Tüskevár*t meg az *Egri csillagok*at már nem.

Mindez persze elválaszthatatlan a mozitól, vagy tágabban a filmes világtól: rég nem olvasmányélmények alapján képzeljük el a mitologikus hősöket, hanem a Hollywoodtól készen kapott képi világ dominálja elménket, silányítja csökevényesre képzeletünket – egyre lejjebb és lejjebb haladva a vizualitás sötét bugyraiban. Robin Hood már csak a kiváltságosok képzeletében viseli Errol Flynn alakját, a legtöbbeknek Kevin Costner vagy Russell Crowe, a kisebbeknek pedig Walt Disney rajzolt rókafigurája. S hányan tudnak róla, hogy annak idején a még sanyarú anyagi körülmények közt vergődő Petőfi Sándor fordította George James *Robin Hood*ját magyarra?

Nos, ha szeretnénk kicsit belekortyolni az ősforrások hűs vizébe, úgy már rendelkezésre áll kétkötetnyi középkori Robin Hood ballada magyarul: az első a *Robyn Hode kis gesztája*, mint a 16. századból fennmaradt, de még a 15. században keletkezett leghosszabb korai verses mű, melyből megtudhatjuk, milyen is lehetett az eredeti Robin Hood, aki nem a sherwoodi, hanem a barnsdale-i erdő lakója, aki talán jobban ellenségének tekinti a pénzéhes egyháziakat, mint Nottingham *sheriff*jét, és akinek nőideálja nem Lady Marian, hanem Szűz Mária. A második Robin Hood kötet egy balladákból és színművekből álló válogatás, mely tartalmazza az összes

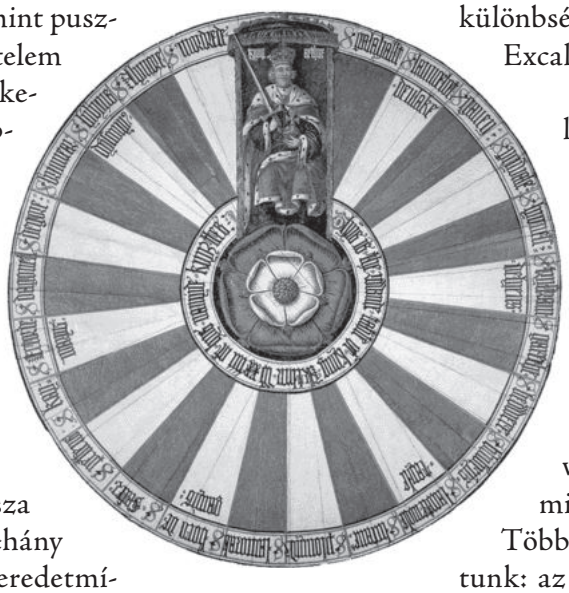

többi középkori, illetve középkori eredetűnek tartható – vagy a Robin Hood monda fejlődésében fontosnak számító koraújkori – irodalmi alkotást, így vázolva fel az olvasó előtt azt az utat, amin Robin Hood és társai középkori figurájától valamennyire eljutunk napjaink híres útonállójának képéhez. Ezek megkapóan nyers és rusztikus szövegek még, a földszag mellett ugyanakkor érződik rajtuk a valóság nyers illata is. A sherwoodi erdő bujdosói nem azok a vidám, rendszeresen dalra fakadó fickók, akiknek a média beállítja, hanem valódi törvényenkívüliek: kegyetlenek, mohók, néha szadisták, legalábbis koruk gyermekei. Ilyenek lehettek az alföld betyárjai is, vagy a magyar középkor feltörekvő nemesemberei. Hántsuk le a modern jelmezeket: alig van jelen itt Lady Marian, vagy Richard király, netán a trónbitorló János herceg vagy Sir Guy of Gisborne – ez a rablók és a pandúrok világa.

S ha már Robin Hood: a történet elválaszthatatlanul egybeforrt a jóságos és igazságos Richard királlyal, aki a Szentföldön verekedett az igaz hitért, de hazatérőben fogságba esett, s így

már váltságdíjáért is folyhatott a harc. És hogy milyen lehetett ez a *story* a valóságban: lapozzunk bele egy korabeli tudósításba az *Oroszlánszívű Richard keresztes hadjárata* című kötetben, amely *A Zarándokok útja és Richard király tettei* című krónika egy részének magyar fordítása. Olyan egyházfi elbeszélését olvashatjuk, aki elkísérte királyát a Szentföldre, a harmadik keresztes hadjáratban (1189–1192), s végigélte ott a – tulajdonképpen meglehetősen dicstelen – hadakozást. Mintegy testközelben láthatjuk az intrikákat, a gyarlóságokat, de a hőstetteket és az önfeláldozásokat úgyszintén. Már ebből is látszik, több ez, mint puszta beszámoló: egyfajta intelem vagy „tanmese" a jövő kereszteseinek. Talán napjaink emberei számára is szolgálhat némi tanulsággal… Mindenesetre egy sokszor látott és jól ismert történet egyik legkorábbi krónikájának első magyar nyelvű kiadása kerülhet az érdeklődő olvasó kezébe.

Vagy araszoljunk vissza párszáz évet, s vessünk néhány pillantást az ősi nagy eredetmítoszra: Arthur király történetére. Emlékszünk még az *Excalibur* című filmre, vagy csak az utóbbi évtizedek egyik legunalmasabb és legrejtélyesebben sikerkönyvvé vált *Da Vinci kód*ból rémlik valami a Grálról? S ha „az eredetit választanád", ó nyájas olvasó, akkor lapozd fel *Arthur király históriáját* Geoffrey of Monmouth *Britannia királyainak története* című krónikájából. Ez volt az egyik legelső, a későbbi francia románcok alapjául szolgáló Arthur történet, amely ránk maradt, s ennek megfelelően még nem találkozunk benne Lancelottal, Percevallal vagy a Grállal, ám igazán csak ennek elolvasásával érthetjük meg az Arthur monda hátterét és fiktív történelmi közegét.

Ha ennyi nem volna elegendő, és maga a história alakulása érdekelné, akkor komplett összefoglalást találsz *Az Arthur király mondakör* című kötetben: végigkísérheted a mítosz születését és kibontakozását, míg nyers „demo-változatából" eljutott a mai, általunk ismert formához. Megtudhatjuk, miként jelentek meg a mára közismertté vált lovagok, hogy mi is az a Grál, vagy éppen, hogy mi a különbség a Kőbe Zárt Kard és az Excalibur között.

S ha már végigvettük legnépszerűbb mitológiáink ősi, írott nyersanyagait, és még nem fáradt bele elménk a betűtenger bogarászásába, úgy megismerkedhetünk a történelmi háttérrel: lássuk milyen is volt a ködös Albion másfél vagy egyezer évvel ezelőtt, mi minden történt arrafelé? Több kötetből is válogathatunk: az *Elfeledett évszázadok: Az angolszász Anglia története*, vagy a *Britek, angolszászok, vikingek*, illetve folytatásaként *A normann hódítástól a Magna Cartáig* mindmind rendelkezésünkre állnak, s részletes betekintést nyújtanak a korai Anglia politika-, gazdaság- és társadalomtörténetébe.

Amennyiben még mindig hiányérzetünk van: rövidesen megjelenik a walesi születésű Asser, szerzetes és későbbi sherborne-i püspök műve, a 9–10. század fordulója körül keletkezett *Vita Ælfredi Regis Angul Saxonum*, azaz 'Alfred angolszász király élete', továbbá a *Táin Bó Cúailnge*

teljes szövegű fordítása – amely utóbbi eposz, egyes hozzáértők szerint, mind az ír, mind az európai irodalom egyik meghatározó alkotása, s legalább annyira jelentős az eposzok és az egy-egy nemzet irodalmára nagy hatást kiváltó művek között, mint Homérosz és Vergilius munkái vagy a *Nibelung-ének*.

Persze nagy kérdés, hogy ennyi mitológiacsere után magyar-e még a magyar – úgy, hogy az egy hegyeshalmi/záhonyi táblánál többet jelentene? Hányszor lehet átalakítani egy nép legmélyebb lelkiségét, hogy ugyanaz a nép maradjon? Jelen sorok szerzője szerint a válasz szomorú, de kézenfekvő: elég körülnézni az ország „fővárosának" szinte bármely pontján, s belehallgatni a bennszülöttek beszélgetésébe…

Peregriner

Chelsea Wolfe
PAIN IS BEAUTY
Audio cd, 55 perc (Sargent House, 2013)

Már vártam Chelsea Wolfe új albumának megjelenését. Korábbi anyagait kimagaslónak tartottam a maga mezőnyéből, de azt gondoltam, a következőnek még többnek kell lennie. Mikor elkészült, csak hallgattam és hallgattam, s nem tudtam eldönteni: akkor most ez az, amire vártam? Ő is felsorakozik az „örök ígéretek" sorába? Hallgattam az albumot, és letettem arról, hogy bármit írjak róla. Aztán már nem is hallgattam… Ma reggel viszont újra ezt választottam. S valamit hirtelen beindított, amit fontosnak tartok megosztani.

Wolfe első korongja 2006 folyamán jelent meg. Ő maga nem tartja számon, meg nem történtnek tekinti. Ahogy egy vele készült interjúban kifejtette, egyszerűen hibának tartja, hogy amikor fiatal és naiv volt, félrevezethették producerek, és olyat hoztak ki belőle, amit nem érez a magáénak. Nem szereti sem a dalokat, sem élete azon időszakát – ez, bárhogy is legyen, figyelemre méltó dolog, pláne, ha hozzávesszük, hogy az album kiforrott és letisztult dalok sorát hordozza. Amennyiben viszonyítási alapnak véve a következő lemezei mellé tesszük, pontosan a végletekig csiszoltság hiánya lesz az a szembetűnő vonás, amely az utóbbi anyagokat, mint közös nevező, egyben tartja. A 2006-os *Mistake in Parting* hallgatható akár háttérzeneként is. Sejtelmes és durva, dark wave, gothic, country és folk elemekből összerakott, valamelyest kísérletező, de ami a legfontosabb, érezhetően nem önálló, hanem egy elképzelt közönség kedvéért kidolgozott termék. A rákövetkezők viszont már nem.

Wolfe minden dalának koromsötét az alaphangulata. A *Pain is Beauty* mellett a Twin Peaks dalai egy babazsúr rózsaszín hangulatát idézik, és ez fokozottan igaz a *The Grime and The Glow* (2010) és az *Apokalypsis* (2011) sorlemezek elborultságára is. Amit Wolfe művel, ha éppen nem a szinte akusztikus *Unknown Rooms: A Collection of Acoustic Songs* (2012) dalait hallgatjuk, egy idegesítő, érthetetlen zajongás, amely azonban gyöngyöket rejt. Ám azokért nagyon meg kell küzdeni.

Zajongás. Akár kevesebb, akár több elektronikával és stúdió munkával, a szétbomlott-széteső dallamok és a lebegés nyitotta időtlenségből kilépő, csapongó zörejekből és zenei hangokból építkező kompozíciórészek emelik az egészében súlyos, nyomasztó szerzeményeket nem mindennapivá. Ha hozzávesszük ehhez az énekhangot és az elénekelt verseket, valami olyat kapunk, ami megérdemli az odafigyelést. Amennyiben hangját tekintve azt mondanám, hogy a hangszíne, hanghordo-